Palola, Hakonen 26.1.2021 10/04.01.00/2021

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

VNS 6/2020 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle
- Suomen kestävän kasvun ohjelma

KT pitää selonteon painopistevalintoja onnistuneina ja kiinnittää huomiota Suomen kestävän kasvun ohjelman painopisteisiin 4-5.

Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen

Kunta-alan pitää olla mukana edistämässä teknologian hyödyntämistä. Jotta Suomi voisi toimia teknologian hyödyntämisen mallimaana, on digitalisaation hyödyt ulotettava laajasti kuntaorganisaatioiden toimintoihin:

- ***perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoitoon***
- ***sosiaalihuoltoon, kuten lastensuojeluun, vanhustenhuoltoon ja vammaispalveluihin***
- opetukseen kaikilla opetusasteilla, kirjasto- ja kulttuuripalveluihin, nuorisotyöhön.
- teknisiin palveluihin, kuten kaavoitukseen, rakennusvalvontaan, ympäristönsuojeluun, teiden ja muun infrastruktuurin rakennuttamiseen, vesi- ja jätehuoltoon.

Tämä edellyttää tulevina vuosina voimakasta panostusta tekoälyn hyödyntämiseen kuntatyössä, entistä parempiin digitaalisiin palveluihin ja tietojärjestelmiin sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön.

Useat kuntaorganisaatiot haluaisivat edetä nykyistä nopeammin digitalisaatiohankkeissaan, mutta kunnan oma taloustilanne ei mahdollista suurempaa resursointia. Aiempina vuosina kunta-alan digikehityshankkeita on onnistuneesti vauhditettu ministeriöiden rahoituksella. Sitä tarvitaan myös jatkossa.

Tavoitteeksi pitää asettaa yhteen toimiva Suomi, jossa jo hankkeiden määrittely- ja suunnitteluvaiheessa huolehditaan rajapinnoista, jotka mahdollistavat eri julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyön, ja sitä kautta kansalaisten ja yritysten näkökulmasta entistä paremmat palvelut.

Merkittävä rooli jatkossa voi olla myös DigiFinlandin hankkeilla. Kuntaliitto ylläpitää kuntien digiratkaisujen yhteiskehittämisen verkostoa.

Kunnallinen työmarkkinalaitos
Toinen linja 14
00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki

Puhelin 09 7711
Faksi 09 701 2239
etunimi.sukunimi@kuntatyonantajat.fi
www.kuntatyonantajat.fi

Kommunala arbetsmarknadsverket
Andra linjen 14
00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors

Telefon 09 7711
Fax 09 701 2239
fornamn.efternamn@kommunarbetsgivarna.fi
www.kommunarbetsgivarna.fi

Ongelmana on ollut, että digitalisaatiota on rakennettu teknologialähtöisesti sirpale kerrallaan, ja sirpaleet sopivat huonosti yhteen. Kun palveluja ja organisaatioita johdetaan järjestelmien avulla, saattaa esimerkiksi lakiuudistuksesta aiheutua kymmenien miljoonien kustannukset järjestelmien päivittämisen ja yhteensovittamisen vuoksi. Sirpaleisesta kehittämisestä on tarpeen siirtyä pitkäjänteiseen kehittämiseen valtakunnallisella ja paikallisella tasolla.

Kuntaorganisaatioiden rajalliset resurssit on pystyttävä kohdistamaan palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden kannalta oikeisiin paikkoihin ja oikeisiin asioihin. Digitalisaatiota tarvitaan auttamaan tässä, esimerkiksi nopeuttamaan ja automatisoimaan aikaa vieviä hallinnollisia tehtäviä. Vauhdittamalla terveysteknologian hyödyntämistä luodaan markkinoita teknologiayrityksille. Kanta-palvelussa potilaan hoitoon osallistuvat yksityiset ja julkiset tahot voivat potilaan luvalla katsella hänen hoitotietojaan oman potilastietojärjestelmänsä kautta.

Onnistuminen tässä edellyttää nykyistä selvästi suurempaa panostusta (osaaminen, aika, raha) kunta-alan kokeilu-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Business Finlandin innovaatiotuki on ulotettava myös kuntaorganisaatioihin. Vasta se mahdollistaa niiden osallistumisen täysipainoisesti kehittämishankkeisiin yritysten kanssa.

Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen

Näkemyksemme mukaan teknologian hyödyntäminen ei ole tekninen vaan sosiotekninen haaste. Palvelunkäyttäjät, työyhteisöt ja organisaatiot vaikuttavat omalla toiminnallaan siihen, miten uutta teknologiaa otetaan käyttöön, sovelletaan ja keksitään sille uusia, innovatiivisia käyttötapoja. ***Tuottavuus kasvaa laajassa mitassa usein vasta sitten, kun uuden teknologian rinnalle otetaan käyttöön sitä tukevia muutoksia liiketoiminta- ja palveluprosesseissa ja toimintatavoissa.***

Kunta-alan työmarkkinaosapuolten yhteisessä työn murroksen seurannassa tämä nousi vuonna 2019 hyvin esiin. Esimerkiksi kun kysyimme, minkä sairaalatyön asiantuntijat nostaisivat merkittävimmäksi uudeksi asiaksi työn murroksessa, viiden kärki oli seuraava:

1. Yhteistyön kulttuuri hyvän hoidon takeena
2. Sujuvat, eri sairauksille määritellyt hoitopolut, ja potilaan kokonaisvaltainen kohtaaminen
3. Lääkärit, hoito- ja muu henkilöstö miettivät yhdessä, miten muutokset viedään läpi ja miten asiakas hyötyy niistä eniten
4. Erityisosaamisen järjestelmällinen kerryttäminen ja jakaminen
5. Tekoäly auttaa valvomaan varhaisia oireita, diagnosoimaan sairauksia, neuvomaan terveellisissä elämäntavoissa ja kannustamaan niihin.

Vaikka sujuvat hoitopolut olisi sairaalassa määritelty Terveyskylän kautta (terveyskylä.fi) ja erityisosaamista jaettaisiin esimerkiksi Skillhiven avulla, niin merkillepantavaa on, että toimintatavat (miten toimitaan yhdessä toisten kanssa) ja toimintakulttuuri nostettiin merkittävimmiksi uusiksi asioiksi. Se

korostaa teknologian hyödyntämisen sosioteknistä luonnetta. Sama tulos toistui myös muissa yli kahdessakymmenessä seurantakohteessa.

Etukäteen ei yleensä ole tiedossa, missä laajuudessa jokin uusi teknologia lopulta otetaan käyttöön, millä aikataululla se tapahtuu ja miten se vaikuttaa töiden sisältöön ja toimintatapoihin eri ammateissa ja toimialoilla.

KT Kuntatyönantajat ja kunta-alan pääsopijajärjestöt kokoavat yhteisessä työn murros hankkeessa kevään 2021 aikana tuoreet tiedot kunta-alalla toteutuneesta kehityksestä.

Kuntapalvelut pitää suunnitella asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta ja ihmisten erilaisuus tunnistaen. Suunnitteluun kannattaa eri vaiheissa osallistaa henkilöstöä ja asiakkaita. Vaikka suositeltaisiin digitaalista palvelua, on yleensä tarpeen pitää yllä jonkinlaista hybridimallia, koska osa asiakkaista tarvitsee myös jatkossa perinteisiä palvelumuotoja. Mahdollistetaan puolesta-asiointi läheisille.

Paljon huomiota keskustelussa on saanut se, miten digitalisaatio, kuten automaatio, tekoäly ja robotit korvaavat työtä. Kenties liian paljon on kiinnitetty huomiota vain työn tehostamiseen tai korvaamiseen ja liian vähän digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin. Palvelujen paraneminen digitalisaation vuoksi on kuitenkin tähän saakka ollut digitalisaation merkittävin ja kaikkien nähtävissä oleva hyöty. ”Tukiälyä” ja robotteja työn tueksi ja ohjelmien parempaa käytettävyyttä odotetaan malttamattomasti työpaikoilla. Uusia työpaikkoja on sen sijaan syntynyt ja vanhoja hävinnyt Suomessa kutakuinkin entiseen malliin.

Työmarkkinoiden kannalta suurin muutos työn ja teknologian murroksessa lienee jatkossakin se, että työn sisällöt, toimintatavat ja niiden edellyttämä osaaminen vähitellen uudistuvat kaikilla aloilla ja kaikissa ammateissa. Työssä tarvittavasta osaamisesta yhä suurempi osa kertyy itse työtä tekemällä, esimerkiksi ottamalla vastaan uusia tehtäviä ja vastuita. Lisäksi tarvitaan yritysten ja organisaatioiden tarpeisiin räätälöityä täydennyskoulutusta ja yksilöille mahdollisuuksia kouluttautua myös kokonaan uudelle uralle, koska uudet työpaikat eivät välttämättä synny samaan organisaatioon.

- Työ- ja elinkeinoministeriön ammattibarometrin mukaan usea kunta-alan ammattiryhmä on vuodesta toiseen ollut suurimpien työvoimapula-alojen listalla, esimerkkinä sosiaalityöntekijät, lastentarhanopettajat, sairaanhoitajat, lähihoitajat ja lääkärit. ***Koulutuspaikkojen lisääminen*** näillä aloilla on tarpeellista. Hoiva-avustajakoulutus mahdollistaa nopeamman uranvaihdon.

- Suunnitteilla olevan ***jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen työn tueksi tarvitaan mahdollisimman nopeasti digitaalista alustaa***, joka mahdollistaa työskentelyn lomautettujen, työttömien ja täydennyskoulutuksessa olevien kanssa ja vastaa kysymykseen, minne he ovat siirtyneet ja missä he ovat nyt. Sen kustannukset ovat arviolta 10 miljoonaa euroa.

- Palkkatuki on keskeinen apu ja osa työttömän työnhakijan palveluprosessia, jolla edistetään siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Suositeltavaa *on* ***palkkatuetun työn lisääminen sekä palkkatuen hyödyntäminen myös kuntien työllisyyspalveluissa ja vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien kohdalla.*** Palkkatukijakso voi toimia myös polkuna hoiva-avustajakoulutukseen ja työuraan sosiaali- ja terveysalan ammatteihin.

Erityistä huomiota on tarpeen kiinnittää siihen, että työn ja teknologian murros haastaa voimakkaasti yrityksiä ja organisaatioita, sekä niiden yksiköitä, työyhteisö ja niiden muodostamia verkostoja ja ekosysteemejä.

1990-luvun alun lamasta noustessa Suomessa panostettiin voimakkaasti työelämän ohjelmalliseen kehittämiseen. Sille on tarvetta myös nykyisessä työn ja teknologian murroksessa ja koronakriisistä toivuttaessa.

Kustannustehokas ja -vaikuttava keino siihen on ohjelmallinen työelämän kehittäminen, jollaisesta Suomessa on pitkät perinteet. Perinnettä jatkaa vuonna 2020 käynnistetty kansallinen TYÖ2030-ohjelma. Sen tavoitteena on

- vauhdittaa toimintatapojen uudistamista ja uuden teknologian hyödyntämistä työpaikoilla
- vahvistaa yhteistoimintaan ja luottamukseen perustuvaa työkulttuuria sekä
- nostaa Suomi digiaikakauden johtavaksi työelämäinnovaatioiden kehittäjäksi ja
- työhyvinvointi Suomessa maailman parhaaksi vuoteen 2030 mennessä.

Esitämme TYÖ2030 ohjelman jatkamista yli hallituskausien vuoteen 2030 saakka, ja ohjelman rahoituksen nostamista 10 miljoonaan euroon vuodessa. Näkemyksemme mukaan tämä on tehokas keino edistää teknologian hyödyntämistä Suomessa. Ohjelman toteutuksessa ovat mukana muun muassa kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt, kolme ministeriötä ja Työterveyslaitos. Ohjelma rahoittaa myös alakohtaisia työelämän kehittämisohjelmia, joista kokemukset ovat olleet erittäin hyviä.

KT pitää tärkeänä, että ***sosiaali- ja terveyspalveluissa valtion rahoituksella edistetään yhteistoiminnallista kehittämistä kunta-alan toimintatapojen uudistamiseksi tavoitteena palvelujen tuloksellisuuden ja henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen.*** KT:llä ja kunta-alan pääsopijajärjestöillä ovat yhteistyörakenteet valmiina ohjelmallisen kehittämisen toimeenpanemiseksi.

KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS

Neuvottelupäällikkö Jorma Palola

Johtava työelämän kehittämisen asiantuntija Niilo Hakonen